

Васильєва Оксана
слухач магістерської програми
Шевчук Сергій
аспірант Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ З ПОЗИЦІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ

Ідентифікація земельних ресурсів з позиції їх диференціації та обмеженості зумовлює необхідність пошуку способів і методів удосконалення обліку й управління. При цьому, важливим аспектом є комплексна оцінка параметрів, пропорцій, динаміки й інших показників, які сприятимуть реалізації процесів землекористування, визначенню їх впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання і пошуку резервів підвищення виробничих показників.

Процес збалансування системи показників землекористування потребує комплексного розуміння об'єкта дослідження у всіх його проявах і реалізується через його ідентифікацію та структурування. В результаті головну категорію – земельні ресурси, доцільно вивчати у якості системи з наступних позицій [3, с. 99]:

1) земля як об'єкт обігу: правове забезпечення обліку; кадастровий облік; забезпечення цілісного використання; державне регулювання ринку землі та оренди; контроль за обігом; контроль угод щодо обігу і оренди;

2) земля як об'єкт користування: раціональна організація територій; використання науково обґрунтованих сівозмін; науково обґрунтоване використання насіння; використання науково обґрунтованих агротехнологій; національне залучення угідь до господарського процесу; дотримання екологоландшафтного і безпечного землеробства;

3) земля як об'єкт управління: узгодження інтересів держави, землевласників і землекористувачів; узгодження використання земель і управління територіями; раціональна ієрархія управління земельними ресурсами; безперервність процесу виробництва; ефективне землекористування; природоохоронна діяльність.

4) земля як об'єкт економічного регулювання: податок на землю; плата за оренду землі; ринкова вартість землі; кадастрова ціна землі; заставна ціна землі; компенсація за вилучення землі для суспільних цілей; плата за сервітути.

Вказана структурування земельних ресурсів у якості об'єкта обліку й аналізу розкриває підсистеми і сфери, які потребують дослідження, і в межах яких можуть формуватися резерви для вдосконалення як самих ресурсів так і системи управління ними. При цьому кожна із зазначених підсистем і сфер, може бути деталізована на нижчому рівні пізнання, відповідно до чого, загальна мета обліку й аналізу земельних ресурсів потребує конкретизації у вигляді чітко сформованих і структурованих завдань.

Важливість системності у даному аспекті ідентифікації земельних ресурсів досить вдало охарактеризували Г. Андрєєва та В. Андрєєва, які, наголошуючи на високій важливості взаємозалежності показників, що відображають економічні процеси, стверджують, про необхідність того, "... щоб конкретні дані в різних видах діяльності були органічно пов'язані між собою в єдиній комплексній системі" [1].

У схожому сенсі висловлюється О. Гуторов, зазначаючи при цьому, що "ефективність використання землі не може бути охарактеризована якимось одним показником, оскільки процес використання землі є багатограним, визначається багатьма природними й економічними факторами. У цьому зв'язку необхідна система показників" [5].

Науковцями на основі проведених досліджень і узагальнень було виявлено відсутність єдиного підходу щодо формування такої системи показників. У більшості наукових праць спостерігається різноманітне бачення не лише набору показників та їх наповнення, а й їх різної класифікації та характеристики. На основі опрацьованих наукових джерел Бруханський Р. Ф. і Бінчаровська Т. А.

пропонують власну систему показників аналізу земельних ресурсів, сформовану за ознакою їх впливу на об'єкт дослідження:

- 1) за структурою: кількісні, відносні; вартісні;
- 2) за продуктивністю використання: натуральні, вартісні;
- 3) за ефективністю використання: абсолютні, відносні;
- 4) за сталістю: абсолютні, відносні; якісні [3, с. 100].

В основі структуризації показників лежать особливості характеру і методики отримання показників. Так, показники, що характеризують структуру, відображають обсяг земельних ресурсів і їх структуру за різними аспектами відносно загального рівня. При цьому, вони можуть набувати стану кількісних, відносних та вартісних індикаторів. До цієї ж групи слід відносити показники інтенсивності використання земельних ресурсів та землезабезпечення (земленавантаження). Показники, що характеризують продуктивність, відображають певне співвідношення обсягу виробництва продукції у розрахунку на одиницю площі. При цьому, окремі показники цієї групи можуть виражатися через натуральні, а окремі – через вартісні значення. Показники, що характеризують ефективність передбачають зіставлення результатів, отриманих за рахунок використання земельних ресурсів і витрат, понесених при цьому. Вони можуть набувати абсолютних і відносних значень. Остання група показників характеризує сталість землекористування, що розкривається через екологічні аспекти, якісний стан ґрунтів та раціональне природокористування. Вона містить абсолютні, відносні та якісні показники [3, с. 100-101].

У багатьох наукових джерелах [1; 2; 4; 6] показники продуктивності земельних угідь не виділяються в окрему групу. Отримані результати господарської діяльності, в розрахунку на визначену площу характеризуються як показник ефективності (наприклад, обсяг валової продукції отриманої на 100 га тощо). Більше того, М. Столярова і О. Жердева вважають, що продуктивність є одним із проявів ефективності і характеризує її відносне значення [7]. Поряд із тим, вони наголошують на доцільності застосування показника продуктивності по відношенню до ресурсів, які мають обмежену ринкову пропозицію.

Відповідно до цього пропонується логічно розрізняти продуктивність і ефективність використання земельних ресурсів. При цьому, продуктивність розраховується як обсяг віддачі земельних ресурсів з одиниці площі, а ефективність – як відношення отриманого з одиниці площі результату до обсягу витрат уречевленої та суспільної праці.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. І. , Андреева В. А. Організація і методика економічного аналізу. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.
2. Белінська С. М. Теоретичні засади бухгалтерського обліку землі. Бізнес-навігатор. 2015. № 1 (36). С. 168-173.
3. Бруханський Р. Ф., Бінчаровська Т. А. Комплексний економічний аналіз земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств: організація та методика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 97-104.
4. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктурованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.
5. Гуроров О. І. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій : монографія. Харк. нац. аграр. ун-т. Харків, 2006. 370 с
6. Жук В. М. Обліково-аналітичне забезпечення земельних відносин. Агроінком. 2011. № 7-9. С. 116-121.